

ABA – UZVEDĪBAS LIETIŠKĀ ANALĪZE

Principi un praktiskais lietojums

Jekaterīna Tumaševiča – speciālais pedagogs ABA
terapists

Olga Šurkurs – ABA konsultants

VĒSTURE

~~

- 20. gs. sākums – **FREIDS**
- Amerikā – **biheiviorisms**
- **Skiners** „Organismu uzvedība”, pamudinājuma likums
- 60. gados Ivara Lovasa (*Ivar Lovaas*) darbība ar autiskajiem bērniem
- 70. gados Amerikā tika pieņemts likums par invalīdu izglītošanu
- 2001. – uzvedības lietišķā analīze atzīta par efektīvāko līdzekli bērnu un pieaugušo, kam ir diagnoze *autisms*, mācīšanai un atbalstam

~~

KĀPĒC ABA IR PIEPRASĪTA CITĀS ZEMĒS UN KĀ TUR IZVEIDOTA ŠĪ SISTĒMA

~~

Uzvedības analīze šodien – tā ir zinātniski pamatota pieeja, lai izprastu uzvedību.

Sistēma:

- ABA pirmskolas izglītības iestādes
- ABA skolas
- Individuālā darbība ar bērnu
- Iekļaujoša (inkluzīva) izglītība
- Cieša sadarbība ar skolotājiem, sociālajiem darbiniekiem, ārstiem, korekcijas speciālistiem, psihologiem, bērna tuviniekiem
- Palīdzība visas dzīves laikā

~~

KĀ DARBOJAS UZVEDĪBAS ANALĪTIĶI

Uzvedības analītiķi savā darbībā ievēro principus, kas izklāstīti „**Profesionālās ētikas rokasgrāmatā**”, t. s. Goda kodeksā, ko izstrādājuši BACB locekļi (sertificēts uzvedības analīzes centrs ASV)

- www.bacb.com
- Uzvedības analītiķis var darboties divos veidos
- Piedāvā analītiskus pakalpojumus
- Veic tiešu terapiju

UZVEDĪBAS LIKUMI

1. Uzvedība atkarīga no ārējās vides faktoriem pirms un pēc uzvedības
2. Pamudinājuma likums – visu dzīvo būtņu uzvedību pilnīgi nosaka sekas, ko izraisa uzvedība
3. Likums par pastiprinājuma subjektīvo vērtību – lielākas efektivitātes dēļ jāievēro, kāds pastiprinājums konkrētajā brīdī ir nozīmīgāks, vērtīgāks
4. Uzvedību, kas notiek bieži, kar uzlūkot par tādas uzvedības pamudinājumu, kas notiek retāk
5. Sods par uzvedību nekad neiemāca kā jāuzvedas, bet tikai aptur uzvedību, un tam vienmēr ir negatīvi blakus efekti, piemēram, agresija
6. Kad uzvedība vairs nesaņem pamudinājumu, tā pakāpeniski tiek pārtraukta

STIMULS – UZVEDĪBA – STIMULS

PAMUDINĀJUMS

~~

Pēc bērna domām

- tas ir kaut kas patīkams, kas notiek nekavējoties pēc uzvedības (bērna darbības)

~~

PAMUDINĀJUMA VEIDI

- **Nosacītie** – miegs, padzeršanās, ēšana, komforts, siltums
- **Nenosacītie** – jebkuri priekšmeti vai notikumi, kas ir kopā ar stimulu, kurš jau ir pamudinājums, iegūst pamudinājuma īpašības

~~

PAMUDINĀJUMS

~~

Pamudinājuma veidi pēc formālām pazīmēm:

- ēšana
- sensorie (pieskārieni, gaismas esamība un neesamība, mūzikas skaņas utt.)
- priekšmetiskie (jebkuri priekšmeti)
- kustība (jebkura uzvedība)
- Sociālie

~~

PAMUDINĀJUMI

~~

- Pamudinājumi nepieciešami, lai mācītu jebkuru jaunu iemaņu
- Tikai izmantojot pamudinājumus, mēs varam iemācīt jaunu uzvedību
- Iegūtie pamudinājumi palielina bērna ticību sev un paaugstina viņa pašvērtējumu, kas izraisa papildu motivāciju konkrētajai uzvedībai
- Pamudinājumi palīdz veidot draudzīgu, uzticības pilnu kontaktu starp jums un bērnu
- Jūs paši iegūstat apmierinājumu no mācību procesa

~~

PAMUDINĀJUMA IZTEIKŠANA

Apstākļi, kas jāievēro, izsakot pamudinājumu:

- ar nosacījumu
- nekavējoties
- apjoms
- deprivācija
- pārsātināšanās

SODS

- Sods aptur uzvedību te un tūlīt
- Sods – ikviens notikums, kas seko uzvedībai un aptur to, vai arī uzvedība kļūst mazāk intensīva
- Mēs izmantojam sodus attiecībā uz uzvedību tāpēc, ka uzvedības tūlītēja apturēšana mums ir pamudinājums
- Sodu izmanto dažās uzvedības skolās gadījumā, ja tiek apdraudēta paša bērna veselība vai dzīvība

SODS

Bieži sastopoties ar nevēlamu uzvedību, mums ir darīšana ar sodu sekām!

- Agresija
- Autoagresija
- Izvairīšanās uzvedība
- Aktivitātes apspiešana
- Neadekvāts vispārinājums
- Iemācīta bezpalīdzība
- Pašvērtējuma pazemināšanās

JAUNU IEMAŅU MĀCĪŠANAS METODIKA

- uzvedināšana
- šeipings
- mācīšana pa ķēdīti / uzdevuma iztīrīšana
- tiešas instrukcijas

SECINĀJUMI

- Novērojot un analizējot notikumu pirms un pēc uzvedības, var noteikt uzvedības mērķi
- Zinot uzvedības mērķi, izprotot uzvedības likumus un protot citas uzvedības mācīšanas metodikas, mēs bērnam varam iemācīt pieņemamu uzvedību un jaunas iemaņas
- Pareizi izmantojot pamudinājumu, mēs vienmēr nostiprinām vēlamo uzvedību

TE MUMS PALĪDZ UZVEDĪBAS LIETIŠKĀ ANALĪZE
(ABA)

Jekaterīna info@kinderart.lv 28246679
Olga 26583297